

Offentlig förvaltning

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 40 motionsyrkanden om offentlig förvaltning från den allmänna motionstiden 2013. Motionsyrkandena avser frågor om bl.a. överlämnande av beredningsuppgifter vid myndighetsutövning, ersättning till enskilda för rättsförluster vid myndighetsutövning, återinförande av tjänstemannaansvar, lagreglering av insynsråd, integritetsskydd och myndigheters webbplatser, möjligheten att kontakta myndigheter anonymt, överklagande av vissa förvaltningsbeslut och en granskningskommission om unionsbestämmelsers tillämpning.

Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade våren 2011 (bet. 2010/11:KU23) och våren 2013 (bet. 2012/13:KU19). Dessa motionsyrkanden behandlas nu i förenklad form. Det gäller motioner om bl.a. skydd för s.k. visselblåsare, handläggningstiden hos myndigheter, förbättrade telefonkösystem hos myndigheter, tolkning vid myndighetskontakter, tillgänglighet vid myndighetsinformation, statliga och kommunala servicekontor och antalet myndigheter.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden. I betänkandet finns en reservation (V) och två särskilda yttranden (SD och V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Överlämnande av beredningsuppgifter vid myndighetsutövning	6
Insynsråden vid enrådighetsmyndigheter	10
Återinförande av tjänstemannaansvaret.....	13
Böter för ovarsamma myndigheter	14
Utveckling av nationella jämförelser.....	16
Granskningskommission om unionsbestämmelsers tillämpning	18
Ersättning för rättsförlust vid myndighetsutövning	20
Kundbegreppet och kundnöjdhet.....	24
Bättre administrativt stöd till enskilda.....	27
Överklagande av vissa förvaltningsbeslut	28
Integritetsskydd på myndigheters webbplatser m.m.....	30
Offentliga medel till ideella organisationer	34
Utökad internrekrytering	35
Ökad användarvänlighet i offentlig verksamhet.....	37
Motioner som bereds förenklad.....	39
Reservationen	40
Insynsråden vid enrådighetsmyndigheter, punkt 2 (V)	40
Särskilda yttranden	41
 <i>Bilagor</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	42
Motion från allmänna motionstiden 2012/13.....	42
Motioner från allmänna motionstiden 2013/14	42

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Överlämnande av beredningsuppgifter vid myndighetsutövning**
Riksdagen avslår motion
2012/13:K362 av Björn von Sydow m.fl. (S).
2. **Insynsråden vid enrådhetsmyndigheter**
Riksdagen avslår motion
2013/14:K203 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V).
Reservation (V)
3. **Återinförande av tjänstemannaansvaret**
Riksdagen avslår motion
2013/14:K212 av Olle Larsson (SD) yrkande 1.
4. **Böter för ovarsamma myndigheter**
Riksdagen avslår motion
2013/14:K213 av Eva Flyborg (FP).
5. **Utveckling av nationella jämförelser**
Riksdagen avslår motion
2013/14:K237 av Henrik von Sydow (M).
6. **Granskningskommission om unionsbestämmelsers tillämpning**
Riksdagen avslår motion
2013/14:K246 av Jan Ericson (M).
7. **Ersättning för rättsförlust vid myndighetsutövning**
Riksdagen avslår motion
2013/14:K252 av Johan Pehrson (FP).
8. **Kundbegreppet och kundnöjdhet**
Riksdagen avslår motionerna
2013/14:K264 av Olof Lavesson (M) och
2013/14:K285 av Håkan Juholt (S).
9. **Bättre administrativt stöd**
Riksdagen avslår motion
2013/14:K312 av Emma Carlsson Löfdahl (FP).
10. **Överklagande av vissa förvaltningsbeslut**
Riksdagen avslår motion
2013/14:K369 av Per-Ingvar Johnsson (C).
11. **Integritetsskydd på myndigheters webbplatser m.m.**
Riksdagen avslår motionerna
2013/14:K277 av Stefan Svanström (KD) yrkandena 1–3 och
2013/14:N441 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 25.
12. **Offentliga medel till ideella organisationer**
Riksdagen avslår motion
2013/14:K327 av Johan Pehrson (FP) yrkandena 1–3.

13. Utökad internrekrytering

Riksdagen avslår motion

2013/14:K393 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1.

14. Ökad användarvänlighet i offentlig verksamhet

Riksdagen avslår motion

2013/14:K340 av Håkan Bergman och Louise Malmström (båda S).

15. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:K212 av Olle Larsson (SD) yrkande 2,

2013/14:K214 av Eva Flyborg (FP),

2013/14:K223 av Christer Akej (M),

2013/14:K229 av Sten Bergheden (M),

2013/14:K235 av Billy Gustafsson (S),

2013/14:K262 av Christer Akej (M),

2013/14:K279 av Anders Ahlgren och Anders Åkesson (båda C) delyrkande 2,

2013/14:K289 av Sven-Erik Bucht (S),

2013/14:K292 av Hannah Bergstedt (S),

2013/14:K295 av Per-Ingvar Johnsson (C),

2013/14:K298 av Jenny Petersson och Michael Svensson (båda M),

2013/14:K316 av Kent Ekeröth (SD),

2013/14:K330 av Carina Herrstedt (SD),

2013/14:K351 av Edward Riedl (M),

2013/14:K392 av Pia Hallström (M),

2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 12,

2013/14:Ub368 av Eva-Lena Jansson och Matilda Ernkrans (båda S) yrkande 2,

2013/14:N360 av Kent Persson m.fl. (V) yrkande 3,

2013/14:N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 2 och

2013/14:N441 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 44.

Stockholm den 8 april 2014

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Per Bill (M), Björn von Sydow (S), Andreas Norlén (M), Helene Petersson i Stockaryd (S), Karl Sigfrid (M), Karin Granbom Ellison (FP), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Hans Ekström (S), Tuve Skånberg (KD), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V), Cecilia Brinck (M), Marie Granlund (S), Sedat Dogru (M) och Anna-Lena Sörenson (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas 40 motionsyrkanden om offentlig förvaltning från den allmänna motionstiden 2013. Motionsyrkandena avser frågor om bl.a. överlämnande av beredningsuppgifter vid förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning, ersättning till enskilda för rättsförluster vid myndighetsutövning, återinförande av tjänstemannaansvar, lagreglering av insynsråd, integritetsskydd och myndigheters webbplatser, möjligheten att kontakta myndigheter anonymt, överklagande av vissa förvaltningsbeslut och granskningskommission om unionsbestämmelsers tillämpning.

Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade våren 2011 (bet. 2010/11:KU23) och våren 2013 (bet. 2012/13:KU19). Dessa motionsyrkanden behandlas nu i förenklad form.

Utskottets överväganden

Överlämnande av beredningsuppgifter vid myndighetsutövning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en översyn av frågan om överlämnande av beredningsuppgifter vid myndighetsutövning från myndigheter till privata utförare utan särskilt lagstöd.

Motionen

Björn von Sydow m.fl. (S) begär i kommittémotion 2012/13:K362 att regeringen genomför en översyn för att förtydliga lagstiftningen om i vilken omfattning beredning av myndighetsutövning kan lämnas från myndigheter till privata utförare utan särskilt lagstöd. I motionen pekas på att Justitieombudsmannen (JO) inte har lämnat entydiga svar i frågan. Motionärerna pekar på olika JO-beslut av vilka framgår att det med den nuvarande lagstiftningen saknas tillräckligt stöd för en mer generell tolkning kring när ett ärendes beredning anses omfatta myndighetsutövning eller inte. Denna oklarhet är enligt motionärerna på många sätt besvärande inte minst ur rättssäkerhetssynpunkt. Den medborgare som berörs av myndighetsutövning ska enligt motionärerna alltid kunna känna sig trygg med att de som har berett ärendet har gjort det utifrån ett myndighetsperspektiv med de krav på kunskap och kännedom om det offentlighetsrättsliga ramverket som en myndighet förväntas ha.

Gällande ordning m.m.

Av 12 kap. 4 § regeringsformen (RF) följer att en förvaltningsuppgift kan överlämnas åt kommuner, andra juridiska personer och enskilda individer. Om uppgiften innefattar myndighetsutövning får den endast överlämnas med stöd av lag. Vad gäller begreppet myndighetsutövning hänvisades i förarbetena (prop. 1973:90 s. 397) till bl.a. innehållet i 3 § första stycket i dåvarande förvaltningslagen (1971:290), förkortad ÄFL, och dess förarbeten (prop. 1971:30 del 2 s. 330 f.). Enligt ÄFL:s definition av myndighetsutövning följde att myndighetens befogenhet går ut på att bestämma om ”förmån, rättighet, skyldighet, disciplinpåföljd, avskedande eller annat jämförbart förhållande”. I förarbetena (prop. 1985/86:80) till den nuvarande förvaltningslagen (1986:223), förkortad FL, uttalades (s. 55) att termen numera var så känd att man inte behövde behålla definitionen i lagen. Förvaltningslagen gäller för förvaltningsmyndigheternas handläggning av ärenden och domstolarnas handläggning av förvaltningsärenden. Om offentliga förvaltningsuppgifter har överlämnats till

enskilda personer eller privaträttsliga organ saknar förvaltningslagen däremot i princip tillämplighet. Detta innebär inte att handläggningen i dessa fall är helt opåverkad av offentligrättsliga regler. Genom föreskrifter i specialförfattning kan förvaltningslagens regler helt eller delvis ha gjorts tillämpliga. Förvaltningslagsutredningen (SOU 2010:29 s. 697 f.) har gjort en genomgång av exempel på sådana specialförfattningar där enskilda organ åläggs att tillämpa hela eller delar av förvaltningslagen då de utför offentliga förvaltningsuppgifter. Utredningen har föreslagit att begreppet myndighetsutövning utmönstras. Utredningens betänkande har remissbehandlats och arbetet med en lagrådsremiss om en ny förvaltningslag pågår. Regeringen har nyligen påpekat (skr. 2013/14:75 s. 11) att lagstiftningsärendet är omfattande och komplext och att frågan om det finns behov av kompletterande beredningsunderlag för närvarande övervägs. Avsikt är att en proposition ska kunna överlämnas till riksdagen under riksmötet 2014/15.

JO-beslut

I ett beslut (dnr 780-2000) i ett initiativärende med anledning av tidningsuppgifter om att flera arbetslöshetskassor hade överlämnat uppgifter som innefattar myndighetsutövning till fackförbund lämnade *JO Berggren* vissa uttalanden i den här aktuella frågan (JO 2001/02 s. 187 f.). Av JO:s utredning i ärendet framgick att en handläggning av ärenden om arbetslöshetsförsäkring i vissa fall hade skett inom fackförbund. De berörda kassorna köpte dessa tjänster av respektive förbund i enlighet med avtal mellan dem. Av utredningen framgick att rätten att besluta i dessa ärenden i beslutsordningen delegerats från kassan till handläggare inom förbundet. Avtalen mellan kassor och förbund var inte tillgängliga i JO:s utredning. JO uttalade sig därför inte om huruvida berörda handläggare genom avtalen blivit att anse som en del av respektive arbetslöshetskassa. Med utgångspunkt från att så inte varit fallet konstaterade JO, efter en påminnelse om bestämmelserna i dåvarande 11 kap. 6 § RF (nuvarande 12 kap. 4 § RF, se ovan), att i 5 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring föreskrivs att arbetslöshetsförsäkringen handhas av arbetslöshetskassor samt att det inte fanns något stöd i lag för att överlämna uppgiften. Då beslutsfattande i ärenden om arbetslöshetsförsäkring självfallet enligt JO utgjorde myndighetsutövning var frågan om huruvida handläggningen av sådana ärenden som föregick beslutsfattandet också innefattade myndighetsutövning. JO konstaterade att det inte har gjorts något uttalande huruvida handläggningen av ett ärende som i sig innefattar myndighetsutövning utgör myndighetsutövning i alla sina led, varken i förarbeten eller i doktrin. Att så inte nödvändigtvis behöver vara fallet skulle möjligen kunna utläsas av den ovannämnda bestämmelsen i RF eftersom det där talas om dels förvaltningsuppgifter, dels förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning. Enligt JO syftade denna uppdelning sannolikt i första hand på olika slag av ärenden och inte på delar av beredningen i motsats till beslut i samma ärende, men någon vägledning ges inte av lagstiftaren. Om det nu skulle vara så att det finns en möjlighet att

delar upp handläggningen kunde man fråga sig om t.ex. kontrollen av att de inlämnade handlingarna är kompletta eller införskaffande av ytterligare handlingar eller sammanställning av materialet i ett ärende är hänförligt till myndighetsutövning. Svaret blir enligt JO uppenbarligen ja om åtgärden kombineras med någon form av föreläggande för den enskilde att komma in med en handling eller annars vidta en åtgärd. Mera tveksamt skulle det enligt JO kunna vara om den begärda insatsen bygger på ett helt frivilligt åtagande från den enskildes sida. Skulle emellertid passivitet från den enskilde i en sådan situation kunna påverka utgången av ärendet talade det mesta för att det är fråga om myndighetsutövning. Ansvar för att utredningen leder fram till ett användbart beslutsunderlag – som förutsätter en sammanställning av materialet – utgjorde också enligt JO myndighetsutövning. Vägledande för tolkningen blir närmast om åtgärden kan ses som ett offentlighetsrättsligt ingrepp i den enskildes personliga förhållanden. Enligt JO gick det dessvärre inte att göra någon säker gränsdragning mellan förvaltningsuppgifter som innefattar respektive inte innefattar myndighetsutövning utan en bedömning måste göras i det enskilda fallet.

I ett annat beslut (dnr 2598-2000 och 2617-2000) i ett ärende som väckts med anledning av anmälningar behandlades frågan om att anlita privaträttsliga subjekt som utredare inom socialtjänsten. I den delen av beslutet som är aktuellt här lämnade *JO André* vissa uttalanden (JO 2001/02 s. 250 f.) i frågan om det över huvud taget var möjligt att vid tillämpningen av den aktuella grundlagsbestämmelsen (dåvarande 11 kap. 6 § tredje stycket RF, nuvarande 12 kap. 4 § RF) dela upp handläggningen av ett ärende som innefattar myndighetsutövning i olika delar. JO pekade på vissa konsekvenser av att socialnämnden genom ett entreprenadavtal skulle överlämna hela eller delar av ärendehandläggningen till en utomstående. Detta skulle medföra att de rättssäkerhetsintressen som grundlagsbestämmelsen ska skydda skulle åsidosättas. Att anlita utomstående för utredningar enligt dåvarande socialtjänstlagen (1980:620) skulle helt eller delvis sätta bestämmelserna om t.ex. dokumentation, sekretess, partsinsyn, jäv, tjänstefelsansvar och tillsyn ur spel. Vissa frågor som rörde tjänsteansvaret och det allmännas tillsyn kunde parterna över huvud taget inte disponera över i ett civilrättsligt avtal. Enligt JO gick det inte att bortse från dessa konsekvenser vid en tolkning av grundlagsbestämmelsen. Enligt JO kunde bestämmelsen inte ges en annan innebörd än att den tar sikte på hela handläggningen av ett ärende. Beredningen av och beslutet i ett ärende måste i princip anses utgöra oskiljaktiga delar av en och samma förvaltningsuppgift. Inom ramen för utredningen övervägde JO även frågan om det fanns andra möjligheter för socialnämnden att anlita ”externa utredare”. Enligt JO fanns det ett utrymme för nämnderna att utifrån offentlighetsrättsliga aspekter använda s.k. beroende eller osjälvständiga uppdragstagare för att utföra utredningar. Genom detta knyts uppdragstagarna till myndigheten på ett sådant sätt att de kan anses delta i dess verksamhet.

Frågan om huruvida handläggningen av vissa ärenden som föregår ett formellt beslutsfattande också innefattar myndighetsutövning aktualiserades vid

JO:s granskning av att Skolverket hade anlitat bemanningsföretag för att ta fram underlag för bedömning av lärarlegitimationer. I anmälningar hade enskilda framfört klagomål mot Skolverket angående handläggningen av legitimationsärenden. Av JO:s beslut (dnr 344-2012, 398-2012, 530-2012 och 880-2012) framgick att JO under sin utredning hade tagit del av ett ramavtal mellan Skolverket och ett bemanningsföretag samt en promemoria från Skolverket om hanteringen av legitimationsärenden. Vidare anges i besluten att JO hade besökt Skolverket (dnr 1561-2012) och då fått information om handläggningen av dessa ärenden. *JO Wiklund* fann att det som anmälarna hade anfört inte gav anledning till någon ytterligare åtgärd eller något uttalande.

Myndighetsutövning – praxis från domstol och JO

Frågan om myndighetsutövningens definitionsområde har under åren varit föremål för domstolsbeslut, annan rättspraxis och lagändringar. Exempelvis innebar ändringarna i lagen (1976:600) om offentlig anställning, förkortad LOA, att förutsättningarna för att betrakta avskedande och uppsägning som myndighetsutövning försvann (prop. 1993/94:65 s. 93 och JO 2000/01 s. 237). När det gäller disciplinpåföljd för statligt anställda avser dessa ärenden fortfarande myndighetsutövning (NJA 2008 s. 1022), likaså disciplinära åtgärder inom skolväsendet (prop. 1971:30 s. 333 och RÅ 1997 ref. 26). Socialstyrelsens beslut i ett tillsynsärende där en läkare kritiserades för sin ordination och intygsgivning ansågs inte innebära någon myndighetsutövning (RÅ 2005 ref. 22). Inte heller ansåg Kammarrätten i Stockholm (mål nr 888-1998) att ett uttalande från Medicinska forskningsrådets expertgrupp för utredning av ohederlighet i forskning till ett universitet som hade begärt att expertgruppen skulle ta ställning till en anmälan mot ett par forskare innebar myndighetsutövning. I en rapport, som hade karaktär av ett underlag för universitetets fortsatta agerande, uttalade gruppen till universitetet att forskarna hade gjort sig skyldiga till ohederlighet.

Utskottets ställningstagande

Av 12 kap. 4 § RF följer att en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning endast får överlämnas till kommuner, andra juridiska personer och enskilda individer med stöd av lag. Frågan om det över huvud taget är möjligt att vid tillämpningen av grundlagsbestämmelsen dela upp handläggningen av ett ärende (förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning) i olika delar har behandlats av JO vid olika tillfällen. Å ena sidan har JO pekat på att det i förarbeten och doktrin saknas uttalanden om huruvida handläggningen av ett sådant ärende utgör myndighetsutövning i alla sina led. Av JO:s uttalanden framgår att det inte går att göra någon säker gränsdragning mellan handläggningsuppgifter som innefattar respektive inte innefattar myndighetsutövning. I stället får en bedömning göras i det enskilda fallet. Å andra sidan har JO pekat på att grundlagsbestämmelsen inte kan ges en annan innebörd än att den

tar sikte på hela handläggningen av ett ärende. Beredningen av och beslutet i ett ärende måste enligt JO i princip anses utgöra oskiljaktiga delar av en och samma förvaltningsuppgift. Därutöver har JO även pekat på möjligheterna för myndigheter att från offentlighetsrättsliga aspekter använda s.k. beroende eller osjälvständiga uppdragstagare för att t.ex. utföra utredningar, då dessa knyts till myndigheten på ett sådant sätt att de kan anses delta i dess verksamhet.

Utskottet konstaterar att frågor om överlämnande av förvaltningsuppgifter vid myndighetsutövning samt frågor om anlitan av s.k. beroende eller osjälvständiga uppdragstagare för att t.ex. utföra utredningar är grannliga och kräver noggranna överväganden, oavsett om saken gäller statliga eller kommunala myndigheter. Det beror bl.a. på att om en uppgift som överlämnas innebär myndighetsutövning krävs stöd i lag och om en uppdragstagare anlitas måste vederbörandes uppgifter och rättsliga ställning noga preciseras. JO:s praxis i dessa frågor är en viktig vägledning. Utskottet är för sin del nu inte berett att ställa sig bakom förslaget om ett tillkännagivande och avstyrker därmed motionen.

Insynsråden vid enrådighetsmyndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att lagreglera insynsråden vid enrådighetsmyndigheter med hänvisning till att det är regeringen som ansvarar för myndigheternas ledningsformer.

Jämför reservationen (V).

Motionen

Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) begär i kommittémotion 2013/14:K203 att regeringen efter beredning återkommer med ett förslag till lagreglering av insynsråd vid enrådighetsmyndigheter. Motionärerna anser att de nästan obegränsade möjligheterna till godtycke vid insynsrådens eventuella inrättande och tillsättandet av rådens ledamöter är oacceptabla. Insynsråden har enligt motionärerna en viktig demokratisk funktion, och tillsättningen behöver vara reglerad så att det inte går att misstänka att enskilda ledamöter eller partier utestängs.

Gällande ordning m.m.

I 12 kap. 5 § RF anges att arbetstagare vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen anställs av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer. Vidare anges att det vid beslut om statliga anställningar vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen endast ska fästas avseende vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet. Av förarbetena (SOU

1972:15 s. 202) framgår att uppdrag som styrelseledamot för en statlig myndighet faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde.

Av 22 § myndighetsförordningen (2007:515) framgår att ledamöter i bl.a. insynsråd utses av regeringen för en bestämd tid. Av en promemoria upprättad i mars 2007 vid Finansdepartementet av en arbetsgrupp med underlag för gemensam beredning av en ny myndighetsförordning framgår (s. 93) att arbetsgruppen ansåg att insynsråden i princip kunde fylla ett liknande syfte som de dåvarande styrelserna med begränsat ansvar vad gäller medborgerlig insyn och inflytande, varför antalet och betydelsen av dessa råd med all sannolikhet skulle öka.

Informationsskrifter från Regeringskansliet

I en folder från Finansdepartementet utgiven i januari 2008 ges information om de konstitutionella förutsättningarna för insynsrådets och deras ledamöters uppgifter. Av foldern framgår att ledamotens främsta uppgift är att med utgångspunkt i regeringens uppdrag företräda ett medborgerligt inflytande och att utöva det allmännas insyn. Vidare anges att utgångspunkten för sammansättningen av ett insynsråd är att utifrån de enskilda ledamöternas kunskaper och erfarenheter uppnå en samlad kompetens som skapar goda förutsättningar för ett professionellt arbete. Varje ledamot förutsätts här bidra med sin egen kompetens till ett aktivt och effektivt arbete och känna ansvar för uppgiften. Genom att insynsrollen är klart skild från ledningen av myndigheten är det möjligt för företrädare för t.ex. politiska partier och andra intressegrupper att ingå utan att det är oklart vem som har ansvaret för besluten och utan besvärande lojalitetskonflikter.

I en statssekreterarskrivelse från 2011 lämnade regeringen vissa rekommendationer och klagöranden om insynsrådets sammansättning. Enligt skrivelsen bör den ansvariga enheten i Regeringskansliet göra en bedömning av insynsrådets samlade kompetens utifrån myndighetens verksamhet. Riksdagsledamöter framhålls, utifrån sin kompetens och sina personliga egenskaper, som väl lämpade att ingå i insynsråd.

Förvaltningspolitiska propositionen

Förvaltningskommittén (SOU 2008:118) föreslog att grundläggande bestämmelser om myndigheternas ledningsformer och om beredningskrav i den process som föregick utnämningar borde regleras i lag. I sin förvaltningspolitiska proposition (prop. 2009/10:175) uttalade regeringen att den inte såg något behov av att lagreglera om beredningskrav vid utnämningar och ansåg att frågan om en särskild lag med grundläggande bestämmelser om statlig förvaltning borde analyseras ytterligare innan den avgörs. Vidare framgick av propositionen att insynsråd kan förekomma då t.ex. medborgarnas och politikernas insyn i verksamheten bedöms vara särskilt angelägen eller när verksamheten har breda kontaktytor mot många olika grupper.

Lagreglering av andra myndighetsledningar

Det är inte ovanligt att en nämnds sammansättning regleras i lag. Två exempel på sådana nämnder är Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård, vars sammansättning framgår av 7 kap. 2 § lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård, och Ersättningsnämnden, vars sammansättning framgår av 6 § lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall. Att många nämnder har domstolsliknande uppdrag avspeglar sig i de krav som regeringen ställer på främst ordföranden och viceordföranden i sådana nämnder. För dessa poster krävs normalt att ledamoten är, eller har varit, ordinarie domare. I vissa fall ställs andra detaljerade krav på nämndens sammansättning; av t.ex. 2 § lagen (1999:1305) om Forskarskattenämnden följer att ordföranden, viceordföranden och en ersättare för viceordföranden ska ha särskild insikt i beskaffningsfrågor. Övriga ledamöter och ersättare i nämnden ska ha särskild insikt i företagslednings-, forsknings- eller produktutvecklingsfrågor.

Rapport från Statskontoret m.m.

I Statskontorets rapport (2014:4) om myndigheters ledningsformer redovisas ett regeringsuppdrag. Av rapporten framgår att det sitter många politiker i insynsråden samt att deras närvaro i råden inte är okontroversiell. Främst riktas kritik mot riksdagsledamöters deltagande i insynsråden; myndighetsföreträdare menar bl.a. att ledamöternas närvaro kan hämma en öppen diskussion i råden. Myndighetschefer kan känna sig tveksamma till att ta upp vissa frågor inför insynsråden av rädsla att informationen skulle kunna utnyttjas politiskt. Insynsrådets sammansättning visar samtidigt att regeringen anser att det är viktigt med riksdagsledamöternas representation och insyn i myndigheterna. Oaktat detta anser Statskontoret att det kan ifrågasättas om just insynsråden är den mest lämpliga formen för riksdagens insyn i myndigheterna.

I skrivelsen om regeringens förvaltningspolitik (skr. 2013/14:155 s. 73) anges att Statskontorets kartläggning och analys innebär att regeringen får ett underlag för att utveckla styrningen för respektive ledningsform.

Tidigare behandling

Senast utskottet behandlade en liknande motion, då om att regeringen vid utnämningar av styrelseledamöter i bl.a. myndigheter skulle beakta att hela Sverige blev representerat, var våren 2009. Utskottet förutsatte att regeringen beaktar att styrelserna fick en ändamålsenlig sammansättning och avstyrkte motionen (bet. 2008/09:KU13 s. 11 f.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet ser

således i dagsläget inget behov av att lagreglera utnämningen av insynsråd vid enrådighetsmyndigheter. Därmed avstyrks motionen.

Återinförande av tjänstemannaansvaret

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att återinföra tjänstemannaansvaret med hänvisning till att den nuvarande regleringen är ändamålsenlig.

Motionen

I motion 2013/14:K212 av Olle Larsson (SD) yrkas att tjänstemannaansvaret ska återinföras och utvecklas genom riksdagsbeslut (yrkande 1).

Ämbetsansvarsreformen

De nuvarande bestämmelserna om ansvar för tjänstemän (se nedan) fick sin huvudsakliga utformning 1975 genom den s.k. ämbetsansvarsreformen (prop. 1975:78). Reformen var genomgripande och medförde en betydande avkriminalisering. Före ämbetsansvarsreformen gällde ett långtgående, särskilt straffrättsligt ansvar för offentligt anställda tjänstemän som innebar att de kunde dömas till *tjänstefel* (att genom försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätta vad som åligger tjänstemannen enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet) eller *tjänstemissbruk* (att som tjänsteman missbruka sin ställning till förfång för det allmänna eller någon enskild). Den för vilken ämbetsansvaret gällde kunde vid sidan av vanliga straff dömas till de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension (som avskaffades i samband med reformen). Utöver dessa straffrättsliga regler gällde för statstjänstemän bestämmelser om disciplinansvar i den numera upphävda statstjänstemannalagen (1965:274). Enligt denna (19 §) kunde en tjänsteman åläggas disciplinstraff – varning, löneavdrag, suspension eller, med vissa begränsningar, avsättning – för förseelser enligt en gärningsbeskrivning som i princip var densamma som för tjänstefel. För högre statstjänstemän skulle brott i tjänsten i stället beivras efter åtal (18 §). De kommunalt anställdas disciplinansvar var i huvudsak reglerat i kollektivavtal.

Gällande ordning

Enligt 20 kap. 1 § brottsbalken (BrB) ska den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra

omständigheter är att anse som ringa, ska inte dömas till ansvar. Straffansvaret utvidgades 1989 (jfr prop. 1988/89:113) till fall där gärningen har företagits *vid myndighetsutövning*, tidigare krävdes att den företagits *i myndighetsutövning*. Genom ändringen kom tillämpningsområdet, åtminstone i princip, att bli detsamma som enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207).

Frågor om skiljande från tjänsten regleras i lagen (1982:50) om anställningsskydd och lagen (1976:600) om offentlig anställning, förkortad LOA. I LOA finns även bestämmelser om att arbetstagare som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen får, om felet med hänsyn till samtliga omständigheter inte är ringa, meddelas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse (14 §). Disciplinpåföljder är varning och löneavdrag (15 §). Den som är skäligen misstänkt för att i sin anställning ha begått brott ska enligt 22 § LOA anmälas till åtal om misstanken avser bl.a. tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 § BrB. Av 25 § myndighetsförordningen (2007:515) följer att om regeringen har bestämt att det ska finnas en personalansvarsnämnd vid myndigheten ska nämnden pröva frågor om skiljande från anställning på grund av personliga förhållanden (när anställningen inte är en provanställning), disciplinansvar, åtalsanmälan samt avstängning.

Tidigare behandling

Senaste justitieutskottet behandlade en motion om att återinföra det personliga ansvaret för offentliganställda vid grova tjänstefel i samband med myndighetsutövning var våren 2013. Utskottet ansåg att utformningen av bestämmelsen om tjänstefel var väl avvägd (bet. 2012/13:JuU10 s. 31 f.) och avstyrkte motionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att utformningen av regleringen om bl.a. tjänstefel är väl avvägd och ändamålsenlig. Därmed avstyrks motionsyrkandet.

Böter för ovarsamma myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att införa böter för ovarsamma myndigheter med hänvisning till den pågående beredningen av en lagrådsremiss om en ny förvaltningslag.

Motionen

I motion 2013/14:K213 av Eva Flyborg (FP) efterfrågas införandet av ett automatiskt system med straffavgifter för ovarsamma myndigheter som inte korregerar sina egna misstag inom en viss tidsrymd.

Tidigare behandling

Den 10 februari 2005 gav riksdagen regeringen till känna som sin mening vad som hade anförts i en reservation om dröjsmål hos myndigheter. Av reservationen framgick att det i en rättsstat är viktigt att medel står till buds som garanterar den enskilde medborgarens rätt till en säker och snabb handläggning av ett ärende (bet. 2004/05:KU14 s. 45). Detta var enligt reservanternas mening särskilt angeläget vid fall av myndighetsutövning mot den enskilde. Den enskildes ställning gentemot den offentliga förvaltningen borde därför stärkas, t.ex. genom att införa en s.k. dröjsmålstanan. Ytterligare ett sätt att stärka den enskildes ställning gentemot det offentliga kunde vara att införa en ordning med straffavgift för myndigheter som inte korrigerar sina egna misstag inom en angiven tidsrymd. Att konstitutionsutskottet därefter har avstyrkt motioner om dröjsmålstanan (jfr t.ex. 2006/07:KU12 s. 6 f.) har inte skett på grund av att man har ställt sig avvisande till ett sådant institut utan med återopande av vad riksdagen sålunda gett regeringen till känna.

Regeringens tidigare åtgärder

I regeringens senaste skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2012/13:75 s. 14 f.) noteras att Högsta domstolen har slagit fast att enskilda, vars rätt till prövning inom skälig tid enligt artikel 6.1 Europakonventionen har kränkts, kan ha rätt till skadestånd från staten (NJA 2005 s. 462). Utredningen Det allmännas ansvar enligt Europakonventionen har – bl.a. mot bakgrund av nämnda avgörande – lämnat förslag till en lagreglering av de fall där det enligt Europakonventionen krävs att skadestånd ska kunna lämnas till den som drabbats av en kränkning av t.ex. rätten till prövning inom skälig tid (SOU 2010:87). Betänkandet har remissbehandlats. Vidare har Förvaltningslagsutredningen sett över bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223) och lämnat förslag till en ny lag (SOU 2010:29). I betänkandet behandlas bl.a. frågan om vilka åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med alltför långa handläggningstider hos myndigheterna. Vidare anges att betänkandet har remissbehandlats och att arbetet pågår med en lagrådsremiss om en ny förvaltningslag där denna fråga kommer att ingå. Regeringen påpekade i skrivelsen att lagstiftningsärendet är omfattande och komplext och att frågan om det finns behov av kompletterande beredningsunderlag för närvarande övervägs. Regeringens avsikt är att en proposition ska kunna överlämnas till riksdagen under riksmötet 2014/15.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att en lagrådsremiss om en ny förvaltningslag för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Utskottet vill inte föregripa denna beredning och avstyrker därmed motionen.

Utveckling av nationella jämförelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att utveckla nationella jämförelser med hänvisning till pågående myndighetsuppdrag.

Motionen

I motion 2013/14:K237 av Henrik von Sydow (M) yrkas att regeringen ser över möjligheten att ge Statskontoret i uppdrag att utveckla nationella jämförelser, bl.a. genom att följa upp riksdagsbeslut om anslag och målsättningar också i den kommunala verksamheten, i syfte att utveckla och förbättra resultaten i den offentliga sektorn.

Gällande ordning m.m.

I 4 kap. 8 § RF anges att varje utskott följer upp och utvärderar riksdagsbeslut inom utskottets ämnesområde. Av förarbetena (prop. 2009/10:80 s. 117 f.) framgår att Regeringsrättens ledamöter i ett remissvar pekade på att underlaget för utskottens uppföljning och utvärdering varje år presenteras i budgetpropositionen och att det borde övervägas om inte den parlamentariska granskningens status i riksdagens arbete skulle höjas genom att den bakåtblickande informationen och riksdagsbehandlingen om hur riket har styrts skiljs från den information och behandling som rör framtiden. Liksom Regeringsrättens ledamöter konstaterade regeringen dock att det sätt på vilket den bakåtblickande informationen presenteras för riksdagen inte krävde någon reglering i grundlag. Frågan föranledde därför inte några ytterligare ställningstaganden i detta lagstiftningsärende. Vidare angavs i förarbetena att det av den genomgång som gjordes av 2002 års riksdagskommittés framgång (framst. 2005/06:RS3 s. 125 f.) att det har byggts upp ett system av olika dokument för att hantera mål- och resultatstyrningen.

Förvaltningspolitiska propositionen och regeringsuppdrag

I den förvaltningspolitiska propositionen (prop. 2009/10:175 s. 98) anges att myndigheternas redovisning av kostnader och prestationer årligen följs upp i olika grad inom ramen för budgetprocessen och att det fortsatta arbetet måste sträva efter att redovisa vad som faktiskt uppnås inom olika områden, dvs. effekterna i samhället.

I sitt regleringsbrev för 2013 fick Ekonomistyrningsverket (ESV) uppdraget att ta fram underlag till stöd för resultatanalyser i Regeringskansliet. I sin redovisning av uppdraget i mars 2013 (ESV 2013:37) noterade myndigheten regeringsformens krav på att riksdagsutskotten ska följa upp och utvärdera. För att detta ska fungera måste enligt ESV regeringen rapportera information

om resultaten, bl.a. om resurserna har fördelats enligt de politiska prioriteringarna, om de avsedda resultaten har uppnåtts och om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter. Resultatredovisning till riksdagen ska relateras till verksamheten som helhet, inklusive resultaten av skatteutgifter, och avse de mål som riksdagen har beslutat om. Resultatredovisning ska tydligt ansluta till de förslag som lämnas i budgetpropositionen, vilket förutsätter att Regeringskansliet har hög kompetens att analysera och sammanställa resultatinformation.

I Statskontorets regleringsbrev för 2014 gavs myndigheten ett uppdrag om en effektivare offentlig sektor. Statskontoret ska identifiera effektivitetsökningar som kan uppstå i den statliga kärnverksamheten genom olika systemrelaterade förändringar. I uppdraget ingår att analysera hur effekterna av kärnverksamheten kan öka i förhållande till insatta resurser genom dessa förändringar. Uppdraget ska slutredovisas till Socialdepartementet senast den 15 december 2014.

Tidigare behandling

Senast utskottet behandlade en liknande motion var våren 2005, då om att data och statistik för offentlig verksamhet borde göras tillgänglig för medborgarna på ett enkelt sätt för att skapa möjligheter att bl.a. se kopplingar mellan resurser, resultat och kvalitet. Utskottet (bet. 2004/05:KU14) avstyrkte motionen med hänvisning till det pågående arbetet inom ramen för det förvaltningspolitiska programmet med att utveckla myndigheters service gentemot medborgarna.

Utskottets ställningstagande

Statskontoret har ett regeringsuppdrag om en effektivare offentlig sektor. Myndigheten ska bl.a. identifiera vilka förändringar i systemen som kan öka effektiviteten. Utskottet vill inte föregripa det pågående myndighetsuppdraget och avstyrker därmed motionen.

Granskningskommission om unionsbestämmelsers tillämpning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att tillsätta en kommission för att granska unionsbestämmelsers tillämpning. Utskottet hänvisar till Regelrådets verksamhet och riktlinjer för genomförande av unionsrättsakter.

Motionen

I motion 2013/14:K246 yrkar Jan Ericson (M) att regeringen tillsätter en oberoende kommission för att granska hur unionsregler tillämpas i allt från lagstiftning och föreskrifter till myndigheternas praktiska tillämpning. I motionen pekas på misstanken att politiker och myndigheter tar lite extra höjd i sina beslut för att ha viss marginal till unionsbestämmelserna.

Gällande ordning

Av Statsrådsberedningens cirkulär 14 Riktlinjer för genomförande av unionsrättsakter framgår att det ska ske en noggrann analys av föreslagna unionsrättsakter i ett tidigt skede av förhandlingen. Vidare sägs att en konsekvensutredning bör upprättas i ett så tidigt skede som möjligt och redovisas i beredningsunderlaget i samband med att nya förslag eller ändringar i unionsrätten läggs fram. En vägledning för hur dessa konsekvensutredningar kan göras ges i statssekreterarskrivelsen av den 13 juni 2008 om riktlinjer för arbetet med konsekvensutredningar i Regeringskansliet. Om EU-kommissionen har gjort en konsekvensutredning kan den tjäna som underlag. I cirkulären anges att drygt hälften av de administrativa kostnader som svenska företag har följer av regler som har sin grund i unionsrättsliga krav, och att ett aktivt regelförenklingsarbete i alla faser av unionsarbetet därför har stor betydelse för möjligheterna att nå framgång i det nationella förenklingsarbetet. För att förhandlingsunderlaget på EU-nivå ska bli bättre och för att identifiera förenklingsmöjligheter och beakta andra effekter för företagen bör berörda myndigheter, företag och intressenter involveras i ett tidigt stadium. I cirkulären pekas även på vikten av att en analys av eventuella åtgärder som går utöver unionsdirektivens krav (s.k. gold-plating, se nedan) görs ur såväl förenklingsperspektiv som unionsrättslig synvinkel.

Myndighetsrapport

Regelrådet och Näringslivets Regelnämnd (NNR) har genomfört ett gemensamt projekt om s.k. gold-plating. Det engelska ordet för att förgylla (gold-plate) används som ett begrepp på situationer där det nationella genomförandet

av unionslagstiftning går utöver vad en rättsakt kräver, utan att för den skull ge upphov till fördragsbrott. Begreppet analyseras i rapporten med titeln Att tydliggöra gold-plating – ett bättre genomförande av EU-lagstiftning (Atthof och Wallgren, 2012). Det är enligt rapporten svårt att sakligt diskutera olika genomförandalternativ och analysera gold-plating eftersom det är ovisst vad som avses med begreppet. Rapportförfattarnas slutsats är därför att en för Sverige allmängiltig och användbar definition av begreppet borde beslutas på regeringsnivå för att få genomslag.

Konstitutionsutskottets granskning

I sin granskning av arbetet med regelkvalitet och regelförenkling under hösten 2005 konstaterade konstitutionsutskottet att det samarbete mellan många länder som unionssamarbetet innebär har medfört vissa svårigheter att upprätthålla kraven på enkelhet och klarhet i de svenska reglerna (bet. 2005/06:KU10 s. 48). Utskottet konstaterade även att det finns en risk att genomförandet av EG-rättsliga regler leder till en mer omfattande reglering i Sverige än nödvändigt. Utskottet framhöll då att det inom EU emellertid bedrivs ett betydelsefullt arbete för att förenkla gällande regler och lagstiftning. Utskottet betonade det angelägna i att den svenska hållningen i unionssamarbetet innebär att kraven på enkelhet och klarhet hävdas med kraft.

Utskottet har även granskat beredningskravet vid genomförande av vissa EG-direktiv (bet. 2009/10:KU10 s. 78 f.). Granskningen visade att genomförandet i svensk rätt har föregåtts av en omfattande beredning och att beredningen har svarat mot regeringsformens beredningskrav. Av granskningen framgick att ett fungerande samspel mellan Regeringskansliet och de berörda myndigheterna är avgörande. Även om inte alla genomförandeåtgärder föranleder regeringsbeslut har regeringen ytterst ansvar för den regelgivning som sker hos myndigheterna. Utskottet framhöll vikten av att det som ett led i beredningen vid genomförandet av EG-direktiv noga övervägs på vilken författningsnivå föreskrifter för genomförande bör beslutas.

Tidigare behandling

Ett snarlikt motionsyrkande behandlades av näringsutskottet under våren 2013 (bet. 2012/13:NU8 s. 22). Yrkandet gällde då ett tillkännagivande om utvidgade konsekvensutredningar vid genomförandet av EU-direktiv mot bakgrund av de omfattande administrativa kostnader som drabbar företag till följd av unionslagstiftning. Näringsutskottet avstyrkte yrkandet med hänvisning till Regelrådets tilläggsdirektiv (dir. 2011:71) om att rådet skulle bistå regelgivarna med att granska konsekvensutredningar på förslag till unionsrättsakt som bedöms ha stor påverkan på företag i Sverige och lämna råd om vad en svensk konsekvensutredning borde innehålla.

Utskottets ställningstagande

Regelrådet ska bistå regelgivarna med att granska konsekvensutredningar på förslag till unionsrättsakter som bedöms ha stor påverkan på företag i Sverige och lämna råd om vad en svensk konsekvensutredning bör innehålla. I Statsrådsberedningens riktlinjer för genomförande av unionsrättsakter pekas på vikten av att en analys av eventuella åtgärder som går utöver unionsdirektivens krav, s.k. gold-plating, görs ur såväl förenklingsperspektiv som unionsrättslig synvinkel. Därmed avstyrker utskottet motionen.

Ersättning för rättsförlust vid myndighetsutövning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en översyn av reglerna för ersättning för rättsförluster vid myndighetsutövning med hänvisning till proportionalitetsprincipen i svensk rätt och Europakonventionen.

Motionen

Johan Pehrson (FP) begär i motion 2013/14:K252 att regeringen i lämpligt sammanhang ser över de nuvarande reglerna med utgångspunkten att stärka skyddet för den enskilde då denne utan egen förskyllan drabbas negativt vid myndighetsutövning. Motionären pekar på fall där enskilda saknar rätt till skadestånd eller annan ersättning vid påverkan från myndighetsutövning som inte är felaktig eller försumlig, t.ex. när polisen vid utredning av ett brott spärrar av någons bostad under en längre tid.

Gällande ordning

Av 3 kap. 2 § första stycket 1 skadeståndslagen (1972:207), förkortad SkL, framgår att staten eller en kommun ska ersätta personskada, sakskada eller förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten eller kommunen svarar. Av förarbetena framgår (prop. 1972:5 s. 499) att bestämmelsen får betydelse vid sådana myndighetsbeslut som t.ex. polisiära instanser, inklusive en del formlösa beslut som en polismans tillsägelser till trafikanter. Vid riksdagsbehandlingen framgick av lagutskottets uttalanden (bet. LU 1972:10 s. 148 f.) att skadestånd skulle utgå oberoende av om någon bestämd skadevållare kan utpekas och att det således inte torde behöva befaras att en skadereglerare som underlag för sin bedömning skulle anse sig behöva en dom som fastställer ett tjänstefel av någon befattningshavare. De nya ansvarsreglerna skulle enligt lagutskottet emellertid medföra att det kunde bli frågor om ersättningskrav inom områden där sådana krav hittills varit okända och där erfarenhet av skadereglering saknades. På dessa områden kunde det dröja innan nödvändiga rutiner hade utarbetats. Med hänsyn till den skadelidandes intresse av att få sina

anspråk reglerade snabbt och enkelt borde därför skaderegleringsverksamheten följas med uppmärksamhet. Lagutskottet förutsatte att så skulle ske utan särskilda initiativ från riksdagen.

Enligt 8 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder, förkortad LEF, har den som åsamkas personskada eller sakskada genom våld som utövas med stöd av 10 § eller 23 § första stycket första meningen polislagen (1984:387), 2 kap. 17 § utsköningsbalken eller 6 kap. 2 och 10 §§ tullagen (2000:1281) rätt till ersättning om den skadelidande inte har betett sig på ett sådant sätt att det varit påkallat att använda våld mot hans eller hennes person eller egendom. Ren förmögenhetsskada ersätts således inte enligt 8 § LEF. Om t.ex. polisens våldsanvändning orsakar sådan skada kan ersättning för denna emellertid utgå enligt 3 kap. 2 § SkL om det har förekommit fel eller försummelse från polisens sida. I förarbetena (prop. 1997/98:105 s. 57) anges att det strikta ansvaret enligt paragrafen gäller enbart när den skadelidande utan egen skuld har drabbats av skadan. Vidare framgår av förarbetena att den som t.ex. vägrar att öppna en dörr där polisen har rätt att ta sig in har inte rätt till ersättning enligt denna paragraf om polisen tvingas att förstöra dörren. Däremot ska ersättning betalas till den vars egendom bara av en händelse kommer i vägen för ett polisingripande. Vid riksdagsbehandlingen av LEF väcktes frågan om att utvidga ersättningsrätten till saksador till följd av kriminaltekniska undersökningar (se nedan).

Av 27 kap. 15 § rättegångsbalken (1942:740) framgår att för att säkerställa utredning om brott får byggnad eller rum stängas av, tillträde till visst område förbjudas, förbud meddelas mot flyttande av visst föremål eller andra liknande åtgärder vidtas. Av 10 § första stycket 6 polislagen (1984:387) framgår bl.a. att en polisman får, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd, om polismannen annars med laga stöd har att bereda sig tillträde till, avspärra, tillstänga eller utrymma byggnad, rum eller område, biträda någon i myndighetsutövning med en sådan eller någon liknande åtgärd. Vid tillkomsten av den numera upphävda lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m. övervägde regeringen om det mot bakgrund av att en ägare eller nyttjanderättshavare kunde stängas ute från en anläggning eller ett område borde införas en rätt till ersättning för den som i kränkingsfallen får sin dispositionsrätt inskränkt. Regeringen beslutade dock att – bl.a. efter jämförelse med reglerna i rättegångsbalken och polislagen om avspärrningar – inte föreslå någon sådan rätt (prop. 1989/90:54 s. 44). I sammanhanget kan nämnas att Grundlagberedningen (SOU 1972:15 s. 158) inte ansåg att en avspärrning av en brottsplats under en utredning utgjorde en begränsning av den grundlagsstadgade rörelsefriheten. Beredningen ansåg att rätten till hemfrid borde grundlagsfästas så att medborgarna förklarades åtnjuta skydd mot husrannsakan. Skyddet borde dock endast omfatta bostaden. Enligt 2 kap. 20 § första stycket 2 regeringsformen (RF) får, i den utsträckning som medges i 21–24 §§, skyddet mot bl.a. kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång begränsas genom lag.

Tidigare behandling

Vid riksdagsbehandlingen av LEF framfördes ett motionsförslag om att ersättningsrätten enligt 8 § borde utvidgas till att omfatta även skador på egendom i samband med kriminaltekniska undersökningar. Som bakgrund till motionsyrkandet kan nämnas att Rikspolisstyrelsen såväl i sitt remissyttrande till Skadeståndsansvarskommitténs utredning (SOU 1993:55) som i sitt yttrande till lagutskottet föreslagit en komplettering av den föreslagna bestämmelsen så att ersättning även kunde utgå till ett brottsoffer som hade åsamkats sakskada till följd av en kriminalteknisk undersökning som ingått som ett nödvändigt led i en brottsutredning. Lagutskottet ansåg (bet. 1997/98:LU27 s. 19 f.) att en utvidgning av motionsförslaget skulle innebära att man avlägsnade sig från anknytningen till viss närmare bestämd laglig våldsanvändning och var därför inte berett att förorda en sådan utvidgning. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet och en reservation lämnades. Riksdagen följde utskottets förslag.

Proportionalitetsprincipen – gällande rätt och domstolspraxis

I 2 kap. 15 § första stycket RF stadgas att vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Den proportionalitetsprincip som kommer till uttryck i bestämmelsen knyter an till artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Att en proportionalitetsprincip har vunnit hävd i svensk rätt underströks vid inkorporeringen av konventionen (prop. 1993/94:117 s. 39 f.). I 8 § polislagen har de sedan länge gällande grundsatserna för polisarbetet – proportionalitets- och behovsprinciperna (jfr Tvångsmedelskommitténs betänkande SOU 1984:54) – lagfästs för all polisverksamhet. Av rättegångsbalken framgår att proportionalitetsprincipen ska iakttas vid häktning liksom vid användningen av andra straffprocessuella tvångsmedel. Om de tvångsmedel som kan komma i fråga inte står i rimlig proportion till vad som står att vinna med åtgärderna bör man avstå från att anlita dem (jfr prop. 1988/89:124 s. 27 och JO 2008/09 s. 113).

I ett antal avgöranden (t.ex. RÅ 1996 ref. 40, 44 och 56) har Regeringsrätten slagit fast den grundläggande principen att en inskränkning från det allmännas sida i den enskildes rätt att använda sin egendom förutsätter att det föreligger en rimlig balans eller proportionalitet mellan vad det allmänna vinner och den enskilde förlorar på grund av inskränknigen. Regeringsrätten erinrade också om att Europadomstolen vid tillämpningen av artikel 1 i det första tilläggsprotokollet konsekvent har hävdat en sådan proportionalitetsprincip.

Av Europadomstolens praxis på området framgår att vid prövningen av vad som är i det allmännas intresse ges de nationella myndigheterna en betydande handlingsfrihet, och att deras bedömningar i princip bara underkänns om de uppenbart saknar grund. Faktorer av betydelse vid bedömningen av om proportionalitetskravet i den nämnda bestämmelsen till skydd för äganderätten

har iakttagits är bl.a. de förutsättningar som har funnits för ersättning, dvs. om det har utgått rimlig kompensation för ingreppet, och i övrigt de omständigheter under vilka ingreppet skett (jfr SOU 2010:29 s. 164). Domstolen har också i detta sammanhang uttalat att en total brist på kompensation endast kan godtas som proportionerlig om det föreligger exceptionella omständigheter. Även möjligheterna att få ingreppen prövade i högre instans har vägts in i proportionalitetsanalysen. Om en åtgärd bedöms lämplig och nödvändig men dess konsekvenser inskränker enskildas intressen och rättigheter i alltför hög grad har åtgärden ofta bedömts som oproportionerlig. Detta illustreras i en dom (målet Sporrang och Lönnroth mot Sverige, 7151/75) av den 23 september 1982 när domstolen konstaterade en kränkning av artikel 1 i det första tilläggsprotokollet. Två fastigheter i Stockholm hade blivit föremål för expropriationstillstånd samtidigt som de hade belagts med byggförbud under många år. Någon expropriation kom aldrig till stånd och ingreppet saknade heller inte stöd i lag. Europadomstolen slog emellertid fast att dessa omständigheter inte var avgörande. Vid sin proportionalitetsprövning konstaterade domstolen att den svenska lagstiftningen saknade flexibilitet eftersom fastighetsägarna saknade möjligheter att få tidsfristerna för expropriationstillstånden förkortade eller prövade samt att erhålla skadestånd som kompensation. Sammantaget fann domstolen att dessa omständigheter hade skapat en situation som innebar att en rimlig balans mellan det enskilda och det allmänna intresset inte hade upprätthållits. De enskilda fastighetsägarna hade fått bära en alltför tung börda och deras rätt till respekt för sin egendom hade därför kränkts. I domen tillerkändes fastighetsägarna skadestånd av svenska staten.

Utskottets ställningstagande

Av gällande rätt följer att staten eller en kommun ska ersätta personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten eller kommunen svarar. Även om det inte föreligger någon lagstadgad rätt till ersättning vid korrekt myndighetsutövning som inte varit försumlig har en proportionalitetsprincip sedan länge vunnit hävd i svensk rätt. Denna princip underströks vid t.ex. inkorporeringen av Europakonventionen. Av såväl Regeringsrättens som Europadomstolens praxis följer att en inskränkning från det allmänna sida i den enskildes rätt att använda sin egendom förutsätter att det föreligger en rimlig balans eller proportionalitet mellan vad det allmänna vinner och den enskilde förlorar på grund av inskränkning. Om en rimlig balans mellan det enskilda och det allmänna intresset inte upprätthålls visar tidigare mål från Europadomstolen att en ersättningskyldighet åligger det allmänna. Därmed ser utskottet nu inte något behov av ett tillkännagivande i enlighet med motionen som därför avstyrks.

Kundbegreppet och kundnöjdhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner om kundbegreppet respektive kundnöjdhet med hänvisning till Innovationsrådets uttalanden.

Motionerna

Håkan Juholt (S) begär i motion 2013/14:K285 att begreppet ”kund” inte kan användas i skattefinansierad välfärdsverksamhet. Motionären pekar på att ordet medborgare alltmer sällan används av bl.a. myndigheter. När bl.a. myndighetsföreträdare ser sig som säljare inför medborgaren som kund, ställs enligt motionären det stora skattekollektivets intressen först.

I motion 2013/14:K264 av Olof Lavesson (M) begärs en översyn av statliga myndigheters redovisning av kundnöjdhet. Enligt motionären måste kundens (dvs. medborgarens) intressen stå i fokus. Det borde därför vara rimligt att samtliga statliga myndigheter i sina årsredovisningar redovisar hur kundnöjdheten ser ut och vilka åtgärder de avser att vidta för att öka denna.

Gällande ordning

Av 1 kap. 3 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag följer att myndigheterna under regeringen årligen ska upprätta och till regeringen lämna bl.a. årsredovisning och budgetunderlag. Redovisningen ska kortfattat ge underlag för regeringens uppföljning, prövning eller budgetering av myndighetens verksamhet. I 1 kap. 4 § anges att bl.a. årsredovisningen ska avse all den verksamhet som myndigheten ansvarar för, oavsett hur verksamheten finansieras eller i vilken form verksamheten bedrivs. Av 2 kap. 4 § framgår att årsredovisningen ska bestå av bl.a. resultatredovisning. Enligt 3 kap. 1 § om resultatredovisning ska en myndighet redovisa och kommentera verksamhetens resultat i förhållande till de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion och till vad regeringen, i förekommande fall, har angett i regleringsbrev eller i något annat beslut. Resultatredovisningen ska främst avse hur verksamhetens prestationer har utvecklats med avseende på volym och kostnader och ska lämnas enligt en indelning som myndigheten bestämmer, om inte regeringen har beslutat annat.

Förvaltningslagsutredningen

Förvaltningslagsutredningen (SOU 2010:29) föreslår bl.a. att man i en ny förvaltningslag ska slå fast att myndigheterna ska iaktta principerna om legalitet, objektivitet och proportionalitet i all förvaltningsverksamhet. Utredningen tillmäter stor vikt till detta då det rör sig om grundsatser som både i Sverige, i andra nationella rättssystem och i europeisk rätt tillmätts den största betydelse och som i ökad utsträckning kommit att kodifieras. Utredningen har funnit

klara indikationer på att myndigheterna inte alltid är så noga med att söka stöd i lag eller annan författning för sina åtgärder, alltså att respektera kravet på legalitet. Risken för övertramp har enligt utredningen (s. 24 och 147) också ökat i och med att klassisk förvaltning alltmer har kommit att sammanblandas med informationsuppgifter och mera kundrelaterade aktiviteter. Enligt utredningen förefaller det därför angeläget att ge en klar signal om att all offentlig verksamhet, oavsett dess karaktär, ytterst måste grundas på skrivna normer och att det alltså går en klar skiljelinje mellan privaträttsliga subjekts principiella rätt till ett fritt agerande och myndigheternas åligganden att fullgöra bestämda uppgifter i det allmännas – och därmed också medborgarnas – tjänst. Förvaltningslagsutredningens betänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Av utredningens genomgång framgår att begreppet kund är vanligt förekommande i den finska förvaltningslagen (434/2003). I 2 kap. 8–9 §§ finska lagen anges bl.a. att finska myndigheter inom ramen för sina behörigheter och enligt behov ska ge sina kunder bl.a. råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende, att om ett ärende inte hör till myndighetens behörighet ska den i mån av möjlighet hänvisa kunden till den behöriga myndigheten och att i fråga om en kunds rätt att använda sitt eget språk vid kommunikation med myndigheterna gäller vad som särskilt föreskrivs om detta eller vad som följer av internationella avtal som är bindande för Finland.

Slutligen återfinns i Förvaltningslagsutredningens redovisning av praxis vad gäller klagorätten för enskilda subjekt ett ärende om ett riktat föreläggande enligt brandlagstiftningen mot ett järnhandelsbolag i Göteborg där en person, som klagat i egenskap av ”kund, invånare i Göteborg och representant ur allmänheten” hade fränkänts talerätt (RÅ 1976 ref. 31).

Innovationsrådets slutbetänkande m.m.

I augusti 2011 tillkallades en kommitté i form av ett nationellt råd i syfte att höja effektiviteten och kvaliteten i offentlig verksamhet (dir. 2011:42). Kommittén, som tog namnet Innovationsrådet, angav att användningen av *kundbegreppet* inte innebar att man gör avsteg från den gängse synen på de grundläggande premisserna för offentlig verksamhet eller på existerande medborgarligena rättigheter och skyldigheter (SOU 2013:40). Kundenpassning är enligt rådet förenligt med rättssäkerhet. Rådet anser att offentlig verksamhet måste förstå människors och organisationers behov och mål i olika händelser och situationer. Att utgå från kundernas livs- eller verksamhetskändelser är ett angreppssätt för att arbeta kundorienterat i syfte att förbättra kvalitet och service för människor och företag. Kundens erfarenhet, kompetens och förmågor är i dag enligt rådet en underutnyttjad resurs i offentlig verksamhet. Kvalitetsarbetet i de statliga myndigheterna bör vidareutvecklas och tyngdpunkten i kvalitetsarbetet behöver enligt rådet förskjutas mot ett ökat kundfokus. Myndigheters förmåga att nå den eftersträvade kvaliteten beror bl.a. på vilket kundfokus de har, hur de mäter kvalitet och om kvalitet behandlas som en strategisk

ledningsfråga. Vidare konstaterade rådet (s. 69) att det finns ett starkt stöd för myndigheternas ”kundorientering” såväl i förvaltningslagen som i regeringens förvaltningspolitik. Det är enligt rådet också intressant att notera att hänvisningar till förvaltningslagens servicebestämmelser är frekvent förekommande i JO:s beslut.

I betänkandet diskuterar Innovationsrådet även kvalitet utifrån *kundnöjdhet* och pekar bl.a. på att det inte endast är kundnöjdheten som kan anses central i sammanhanget. Rådet konstaterar att kvalitetsbegreppets utgångspunkt i kundens behov är lika relevant för den privata som den offentliga sektorn, men att åtminstone två centrala skillnader mellan privat och offentlig verksamhet gör sig gällande i möjligheten att tillgodose kunders behov. För det första har företaget större möjligheter att tillgodose efterfrågan (dvs. uttalade behov) från kunden, medan en myndighet måste betrakta varje efterfrågan utifrån verksamhetens syfte, uppdrag och gällande regelverk. För det andra ska offentlig verksamhet både tillgodose individuella och kollektiva behov. Inom det offentliga är det naturligt att beakta kvalitet såväl utifrån den enskilde medborgarens och allmänhetens perspektiv som utifrån professionens perspektiv. Sammantaget medför detta att när kvalitet i offentlig verksamhet ska förstås bör det ske ur ett helhetsperspektiv där både den enskildes behov och övriga krav på verksamheten beaktas. Att använda ett bredare kvalitetsbegrepp ligger enligt rådet i linje med flera definitioner av kvalitet som utöver kundens perspektiv även tydliggör att det finns andra krav på verksamheten som ska tillgodoses.

I skrivelsen om regeringens förvaltningspolitik (skr. 2013/14:155 s. 8) anges att Innovationsrådets förslag och idéer används i Regeringskansliets interna utvecklingsarbete. Utbildningar och interna riktlinjer m.m. utformas med avsikt att uppnå ett tydligare fokus på systemsyn, livshändelseperspektiv och värdeskapande för medborgare och företag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar Innovationsrådets bedömning om att kundbegreppet inte innebär att man gör avsteg från den vedertagna synen på de grundläggande premisserna för offentlig verksamhet eller på existerande medborgerliga rättigheter och skyldigheter. Tvärtom är det enligt utskottet viktigt att såväl myndigheters användning av ordet medborgare som deras mätning och redovisning av medborgarnas nöjdhet med myndigheters service står i fokus för offentlig verksamhet. Utskottet delar även Innovationsrådets uttalanden om att kvalitet i denna verksamhet ska förstås ur ett helhetsperspektiv där både den enskildes behov och övriga krav på verksamheten beaktas. Utskottet hyser således förståelse för motionärernas argument och förslag men bedömer sammantaget att Innovationsrådets uttalanden i tillräcklig utsträckning omhändertar dessa. Utskottet, som även noterar att Innovationsrådets förslag och idéer används i Regeringskansliets interna utvecklingsarbete, avstyrker därmed motionerna.

Bättre administrativt stöd till enskilda

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker en motion om bättre administrativt stöd till enskilda med hänvisning till beredningen av Förvaltningslagsutredningens förslag.

Motionen

I motion 2013/14:K312 Emma Carlsson Löfdahl (FP) begärs en utredning av administrativt stöd till enskilda medborgare. Detta stöd borde enligt motionären utgöras av någon form av serviceinrättning dit man kan vända sig för att få hjälp med att navigera rätt bland alla administrativa regler och fylla i olika blanketter och ansökningar.

Gällande ordning

Av 4 § förvaltningslagen (FL) följer bl.a. att varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Frågor från enskilda ska besvaras så snart som möjligt. Om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet bör myndigheten hjälpa henne eller honom till rätta. Av 5 § FL framgår att myndigheterna ska ta emot besök och telefonsamtal från enskilda. Om särskilda tider för detta är bestämda ska allmänheten underrättas om dem på lämpligt sätt. Myndigheterna ska också se till att det är möjligt för enskilda att kontakta dem med hjälp av telefax och elektronisk post och att svar kan lämnas på samma sätt. En myndighet ska ha öppet under minst två timmar varje helgfri måndag–fredag för att kunna ta emot och registrera allmänna handlingar och för att kunna ta emot framställningar om att få ta del av allmänna handlingar som förvaras hos myndigheten. Detta gäller dock inte om en sådan dag samtidigt är midsommarafton, julafton eller nyårsafton.

Förvaltningslagsutredningen

Förvaltningslagsutredningen (SOU 2010:29) föreslår att en ny förvaltningslag (NFL) ska innehålla bestämmelser om service (5 § NFL), där det sakliga innehållet i nu gällande 4 § FL i princip förs över till den nya lagen, samt behandling av bristfällig framställning (17 § NFL). Av dessa följer bl.a. att en myndighet ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan tillvarata sina intressen i frågor som rör myndighetens verksamhet. Hjälpen ska lämnas utan onödigt dröjsmål och i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Vad gäller behandling av bristfällig framställning innebär utredningens förslag att om en

framställning är ofullständig eller oklar ska myndigheten i första hand inom ramen för sin allmänna serviceskyldighet hjälpa den enskilde till rätta. Är en kvarstående brist av sådan art att framställningen inte kan läggas till grund för en prövning i sak får myndigheten förelägga den enskilde att avhjälpa bristen. I föreläggandet ska anges att framställningen annars kan komma att avvisas. Förvaltningslagsutredningens betänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Frågan om i vilken utsträckning en myndighet ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan tillvarata sina intressen i frågor som rör myndighetens verksamhet berördes i Förvaltningslagsutredningen. Utredningens betänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Utskottet vill inte föregripa beredningen och avstyrker därmed motionen.

Överklagande av vissa förvaltningsbeslut

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om överklagande av vissa förvaltningsbeslut med hänvisning till beredningen av Förvaltningslagsutredningens förslag.

Motionen

I motion 2013/14:K369 av Per-Ingvar Johnsson (C) begärs en översyn av reglerna för att överklaga vissa typer av förvaltningsbeslut, såsom vid skydds jakt, då behovet av skyndsamt i verkställigheten är uppenbart.

Förvaltningslagsutredningen

Förvaltningslagsutredningen (SOU 2010:29) noterar att frågan om beslutsverkställbarhet tillhör de mera oklara inom den allmänna förvaltningsrätten. Problemet gäller enligt utredningen huruvida ett beslut får verkställas redan då det fått sin slutliga form och de berörda fått del av det, eller om man måste avvakta till dess att överklagandetiden utgått och beslutet sålunda – enligt gängse juridisk terminologi – vunnit laga kraft. Trots att osäkerheten om hur denna fråga ska hanteras har intygats från många håll inom förvaltningen har ämnet hittills lämnats utanför förvaltningslagen. Någon närmare vägledning ges inte heller i praxis. Avsaknad av reglering i frågan sammanhänger enligt utredningen med att man har ”spänt bågen för hårt” och försökt att hitta en formel som mera fullständigt löser problemet, vilket emellertid knappast är

vad som efterfrågas. Enligt utredningen är önskemålen i allmänhet mer modesta och gäller uppställandet av en huvudregel och riktlinjer för när man kan avvika från denna. En sådan bestämmelse ingår i utredningens förslag.

Utgångspunkten för utredningens överväganden har varit att överklagandeinstituten inte får göras meningslösa genom att ett överklagbart beslut på ett kanske irreparabelt sätt verkställs redan innan den klagoberättigade har getts en möjlighet att få beslutet överprövat i högre instans. En huvudregel som bygger på denna premis innebär alltså att klagotidens utgång måste avvaktas. Från denna medges generellt undantag för tillfälliga beslut, som av naturliga skäl måste kunna effektueras omgående. I övrigt har bestämmelsen konstruerats så att den ger den som ska verkställa ett beslut – oavsett dess art – ett visst mått av frihet att avgöra om detta kan ske redan före lagakraftvinnandet. Handlingsutrymmet begränsas emellertid av vissa anvisningar för prövningen. Om hänsynen till väsentliga allmänna eller enskilda intressen kräver att en myndighet verkställer ett beslut omedelbart får så ske, men först sedan myndigheten nogt övervägt konsekvenserna. Bland de omständigheter som kan tala för ett uppskov pekas särskilt på att beslutet medför mycket ingripande verkningar för enskild eller att verkställigheten inte kan återgå om beslutet skulle bli upphävt efter ett överklagande. Möjligheten att avvika från huvudregeln begränsas således enligt utredningen av en för ändamålet utvecklad särskild proportionalitetsprincip. Förvaltningslagsutredningens betänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Förvaltningslagsutredningen har noterat att frågan om besluts verkställbarhet tillhör de mer oklara inom den allmänna förvaltningsrätten. Utredningens förslag har utformats så att huvudregeln ger den som ska verkställa ett beslut ett visst mått av frihet att avgöra om detta kan ske redan före lagakraftvinnandet. Handlingsutrymmet begränsas emellertid av vissa anvisningar för prövningen. Om hänsynen till väsentliga allmänna eller enskilda intressen kräver att en myndighet verkställer ett beslut omedelbart får så ske, men först sedan myndigheten nogt övervägt konsekvenserna. Möjligheten att avvika från huvudregeln begränsas således enligt utredningen av en för ändamålet utvecklad särskild proportionalitetsprincip. Utredningens betänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Utskottet vill inte föregripa beredningen och avstyrker därmed motionen.

Integritetsskydd på myndigheters webbplatser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår fyra motionsyrkanden om integritetsdeklarationer för myndigheters webbplatser, en integritetspolicy för samtliga myndigheter, garanterad anonymitet vid besök på myndigheters webbplatser och möjlighet till anonyma kontakter med myndigheter med hänvisning till bl.a. pågående regeringsuppdrag och granskningen av en tillsynsmyndighet.

Motionerna

I motion 2013/14:K277 av Stefan Svanström (KD) begärs att regeringen snarast bör ålägga samtliga myndigheter att integritetsdeklarerera sina webbplatser så att det tydligt framgår för användarna vilken information som delas, med vem och för vilket syfte (yrkande 1). Vidare begär motionären att regeringen utreder hur en gemensam integritetspolicy för alla svenska myndigheter kan formuleras samt hur fullständig anonymitet vid besök på myndigheters webbplatser kan garanteras (yrkandena 2 och 3).

Maria Ferm m.fl. (MP) begär i kommittémotion 2013/14:N441 att medborgare ska ha möjlighet att kontakta myndigheter anonymt (yrkande 25). Motionärerna anser att anonymitet bör garanteras på internet på samma sätt som i den fysiska världen.

Gällande ordning

Sedan den 1 juli 2011 gäller enligt 6 kap. 18 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation, förkortad LEK, att uppgifter endast får lagras i eller hämtas från en abonnents eller användares terminalutrustning om abonnenten eller användaren får tillgång till information om ändamålet med behandlingen och samtycker till den. Bestämmelsen har sin grund i artikel 5.3 i e-dataskyddsdirektivet (2002/58/EG) och avser t.ex. användningen av s.k. cookies (nedan kakor). Av förarbetena (prop. 2010/11:115 s. 183) till bestämmelsen i LEK framgår att samtycke har samma innebörd som i personuppgiftslagen (1998:204), vilket innebär att kravet uppfylls genom varje slag av frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken abonnenten eller användaren, efter att ha fått information, godtar behandlingen av uppgifterna.

Enligt 6 kap. 20 § LEK får internetleverantörer och andra privata aktörer som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst inte obehörigen föra vidare eller utnyttja vissa uppgifter som de har fått tillgång till i sin verksamhet. Denna tystnadsplikt omfattar uppgifter om abonnemang (exempelvis uppgifter om abonnentens namn, adress och abonnentnummer, inklusive s.k. ip-nummer), uppgifter om innehållet i ett

elektroniskt meddelande och andra uppgifter som angår ett särskilt elektroniskt meddelande. Uppgifter som omfattas av tystnadsplikten ska enligt 6 kap. 22 § LEK i vissa specifikt angivna fall, t.ex. vid misstanke om brott, lämnas ut till vissa myndigheter (polis, åklagare, kronofogdemyndighet, m.fl.).

Delegationen för e-förvaltning

I mars 2009 beslutade regeringen att inrätta en delegation för e-förvaltning för att stärka utvecklingen av e-förvaltningen och skapa goda möjligheter för myndighetsövergripande samordning. En av delegationens utgångspunkter (dir. 2009:19) är att medborgarna ska kunna utöva sina rättigheter, fullgöra sina skyldigheter och ta del av förvaltningens service på ett enkelt sätt. E-förvaltningen ska bidra till att förenkla kontakterna mellan förvaltningar och medborgarna och ska präglas av tillgänglighet och användbarhet. Enligt delegationens direktiv är det mycket viktigt att denna utveckling sker med ett bibehållet starkt skydd för den personliga integriteten. Delegationen ska lämna sin slutrapport senast den 31 december 2014.

Pågående och genomförda regeringsuppdrag

I mars 2011 gav regeringen olika myndigheter i uppdrag att utgöra s.k. utvecklingsmyndigheter för e-förvaltning inom olika områden. Skatteverket skulle ansvara för utvecklingsområdet om privatpersoner och ta särskild hänsyn till frågan om personlig integritet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2014.

I oktober 2011 gav regeringen Post- och telestyrelsen (PTS) i uppdrag att redovisa effekterna av den ändring av 6 kap. 18 § LEK som trädde i kraft den 1 juli 2011. PTS skulle särskilt undersöka hur s.k. kakor används på svenska webbplatser och hur användningen har förändrats sedan lagändringen. I december 2012 slutredovisades uppdraget i en rapport (PTS-ER-2012:28) där PTS fann att många webbplatsansvariga var medvetna om den ändrade regleringen men att användningen av kakor i stort sett var oförändrad. Den uppmärksamhet som regleringen hade fått hade lett till en ökad medvetenhet om problematiken med användning av kakor. Många av de ansvariga ansåg att regleringen var svårtolkad och därmed svår att efterleva. Även om den ändrade regleringen hade lett till att den information som lämnas om kakor har förbättrats hade endast en liten andel av de svenska webbplatserna infört nya funktioner eller på annat sätt hanterat det nya kravet på samtycke. Detta kunde enligt PTS bero på osäkerheten om hur kravet ska tolkas. I de fåtal fall där kakor används först efter att besökarens samtycke har inhämtats hade de webbplatsansvariga observerat att få besökare lämnade samtycke.

Tillsynsgranskning

I februari 2014 inledde PTS en granskning kring hur reglerna om webbplatsers hantering av kakor (jfr 6 kap. 18 § LEK) efterlevs. Granskningens syfte är att få fram praxis och ytterligare vägledning om t.ex. vilken information som ska lämnas och hur samtycke ska inhämtas. Förhoppningen är att granskningen ska bidra till att fler aktörer följer lagens bestämmelse. Granskningen omfattar ett begränsat antal utvalda webbplatser som har valts ut utifrån att besluten ska vara vägledande för många, t.ex. nyhetssajter, myndigheter, banker och sociala medier. Tre myndigheters webbplatser granskas: Stockholms läns landsting, Uppsala kommun och Försäkringskassan.

Användning av webbanalysverktyg

Ett flertal webbplatsinnehavare, inklusive myndigheter, använder vissa webbanalysverktyg som stöd för arbetet med den löpande webbutvecklingen. Dessa analysverktyg kan dock ställas in så att inga kakor sätts. Detta innebär att ingen information om besök eller besökare lagras, utan att endast information om sidvisningar samlas in. En webbplats som gör detta är regeringens och Regeringskansliets gemensamma webbplats (www.regeringen.se). För att ytterligare värna besökarens integritet tillämpar denna webbplats s.k. ip-anonymisering vid datainsamling, vilket innebär att de sista siffrorna i besökarnas ip-nummer maskeras. På webbplatsen anges vidare att den som trots att den information som samlas in är anonym ändå inte vill att information om hur personen använder webbplatsen ska samlas in kan, genom att ändra vissa inställningar i webbläsaren, stänga av datainsamling i webbläsaren.

Tidigare behandling

Vad gäller frågan om medborgarnas möjlighet att kontakta myndigheter anonymt behandlade konstitutionsutskottet en liknande motion under hösten 1999 om vikten av att kunna ringa en myndighet utan röja sitt eget telefonnummer genom myndigheters användning av nummerpresentation. Utskottet tillstyrkte motionen (bet. 1999/2000:KU7 s. 17) och tillkännagav för regeringen att den borde låta utreda frågan om hur anonymiteten ska kunna upprätthållas för enskilda som kontaktar myndigheter per telefon, utan att den enskilde själv ska behöva vara aktiv. Regeringen lät utreda frågan (Ds 2001:25) och angav efter remissbehandlingen att det var angeläget att enskilda även telefonledes kunde kontakta myndigheter anonymt för att lämna uppgifter och begära upplysningar (prop. 2002/03:62 s. 17). Det var vidare enligt regeringen inte självklart att det var den enskilde som skulle bära ansvaret för att anonymiteten upprätthålls. Regeringen bedömde med hänsyn till de tveksamheter som användning av nummerpresentationstjänsten kunde ge upphov till när det gäller allmänhetens möjligheter till förtroliga kontakter med myndigheterna att de inte borde använda sig av tjänsten för externa telefonsamtal annat än om den var

av väsentlig betydelse för att verksamheten skulle kunna bedrivas på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Regeringen förutsatte att myndigheterna självmant skulle iaktta den försiktighet som var påkallad när det gäller användning av nummerpresentation. Regeringen ansåg att det, i vart fall då, inte var påkallat med en författningsreglering av saken.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har gett olika myndigheter i uppdrag att utgöra s.k. utvecklingsmyndigheter för e-förvaltning inom olika områden. Uppdraget, som ska slutredovisas senast innan årsskiftet, innebär att den myndighet som ska ansvara för utvecklingsområdet om privatpersoner ska ta särskild hänsyn till frågan om personlig integritet. Regeringens delegation för e-förvaltning ska med ett bibehållet starkt skydd för den personliga integriteten stärka utvecklingen av e-förvaltningen. Utskottet vill inte föregripa regeringens uppdrag eller delegationens arbete och avstyrker därmed motionen 2013/14:K277 yrkandena 1–2.

Vad gäller anonymitet vid besök på myndigheters webbplatser och vid kontakter med myndigheter önskar utskottet peka på följande. Av lagen om elektronisk kommunikation följer vissa krav på information och samtycke innan uppgifter som eventuellt kan röja en användares identitet genom s.k. kakor får lagras i eller hämtas från användarens utrustning. Den ansvariga tillsynsmyndigheten har inlett en granskning av hur reglerna om webbplatsers hantering av kakor efterlevs. Vissa webbplatser, t.ex. regeringens och Regeringskansliets gemensamma webbplats, använder webbanalysverktyg på ett sådant sätt att anonymisering möjliggörs och tillämpar s.k. ip-anonymisering vid datainsamling för att ytterligare värna besökares integritet. Konstitutionsutskottet anser att dessa sistnämnda förfaranden speglar den försiktighetsprincip som regeringen förutsatte att myndigheter självmant skulle iaktta vad gäller användning av nummerpresentation. Utskottet anser fortfarande att det är angeläget att enskilda kan kontakta myndigheter anonymt för att lämna uppgifter och begära upplysningar eller allmänna handlingar. Det är heller inte självklart enligt utskottet att det är den enskilde som ska bära ansvaret för att anonymiteten upprätthålls. Utskottet anser att dessa frågor är angelägna, inte minst i ljuset av såväl myndigheternas som medborgarnas användning av internet. Utskottet vill dock inte föregripa bl.a. resultatet av tillsynsmyndighetens granskning och avstyrker därmed motionerna 2013/14:K277 yrkande 3 och 2013/14:N441 yrkande 25.

Offentliga medel till ideella organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om offentliga medel till ideella organisationer med hänvisning till regeringens överväganden om det civila samhällets organisationer och deras roll och om utformningen av bidragssystemen till dessa organisationer.

Motionen

Johan Pehrson (FP) begär i motion 2013/14:K327 att Statskontoret eller någon annan myndighet bör uppmärksammas på behovet av en översyn av kvaliteten på myndigheternas handläggning av utbetalningar av offentliga medel till ideella organisationer och se över effektiviteten i användandet av dessa offentliga medel (yrkande 3). Vidare yrkar motionären att ideella organisationer som inte uppfyller de krav myndigheten ställer för att kunna ansöka om offentliga medel inte heller kan beviljas några sådana och att det är angeläget att offentliga bidrag till ideella organisationer förutsätter offentlig redovisning av myndighetens uppföljning och utvärdering av verksamheten (yrkandena 1 och 2). Motionären värnar om offentlig finansiering som en förutsättning för ett levande och livskraftigt föreningsliv, fri debatt och mångfald i opinionsyttringarna till gagn för ett öppet samhälle. Det kan dock enligt motionären finnas risk att den ideella sektorn fungerar som en opinionsbildare i frågor där myndigheten har en åsiktsgemenskap med bidragsmottagarna men har svårt att öppet driva sin egen ståndpunkt. För att skingra alla tvivel om orimlig opinionsbildning från svenska myndigheters sida anser motionären att de ovannämnda yrkandena bör tillstyrkas.

Propositionen om det civila samhället

I propositionen (prop. 2009/10:55) med förslag om ett nytt mål för det civila samhället anges att det civila samhällets organisationer har en viktig roll som bl.a. opinionsbildare. När föreningar agerar som opinionsbildare och mottar statligt stöd i form av organisationsbidrag måste organisationernas behov av självständighet respekteras så att bidragen inte förenas med alltför långtgående eller detaljerade villkor (s. 43). Vidare framgår av propositionen att det av demokratiska skäl måste undvikas att viljan bland det civila samhällets organisationer att agera opinionsbildande eller samhällskritiskt långsiktigt minskar.

Vad gäller statligt stöd till det civila samhällets organisationer och den närmare utformningen av bidragssystemen framgår av propositionen (s. 138 f.) bl.a. följande principer för styrningen av de statliga bidragen. De större och mer permanenta bidragen till det civila samhällets organisationer bör normalt grundas på förordningar. Det övergripande syftet bör anges för alla bidrag till det civila samhällets organisationer. Det bör finnas mätbara mål för alla bidrag

med undantag för organisationsbidragen, för vilka målen inte i lika hög grad är mätbara. Bedömningar av resultat och effekter ska göras för alla bidrag med undantag för organisationsbidragen, där mer övergripande utvärderingar i stället bör genomföras. Krav på god ekonomisk redovisning ska ställas på alla bidragsmottagande organisationer. Oberoende utvärderingar bör genomföras för alla bidrags- och ersättningssystem, även om åiterrapporteringskraven kan variera beroende på bidragsform.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade under våren 2013 ett snarlikt motionsyrkande med förslag om att regeringen borde se över myndigheternas finansiering av opinionsbildande verksamhet för frivilligorganisationer och att tilldelningen av myndighetsanslag till ideella opinionsbildande organisationer borde upphöra (bet. 2012/13:KU19 s. 16 f.). Utskottet avstyrkte yrkandet med hänvisning till att det liksom tidigare delade regeringens bedömning att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det som Förvaltningskommittén kallar god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iaktas vad gäller val av form för opinionsbildande verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Det civila samhällets organisationer har en viktig roll som bl.a. opinionsbildare. Föreningar tar emot statligt stöd i form av organisationsbidrag. Utskottet delar regeringens bedömning att föreningarnas behov av självständighet måste respekteras så att bidragen inte förenas med alltför långtgående eller detaljerade villkor. Vidare bör bidrag normalt grundas på förordningar, ett övergripande syfte bör anges för alla bidrag och det bör finnas mätbara mål för alla bidrag med undantag för organisationsbidragen. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Utökad internrekrytering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om utökad internrekrytering med hänvisning till bl.a. regeringsformens bestämmelser om sakliga grunder vid statliga anställningar.

Motionen

I motion 2013/14:K393 av Markus Wiechel (SD) begärs att rekryteringen till toppositioner inom statliga myndigheter i större utsträckning bör ske genom internrekrytering i stället för att positionerna blir politiskt tillsatta (yrkande 1).

Gällande ordning

Av 12 kap. 5 § andra stycket regeringsformen (RF) framgår att det vid beslut om statliga anställningar vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen ska fästas avseende endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet. Enligt förarbetena (prop. 1973:90 s. 405 f.) är bestämmelsen ett uttryck för principen att statliga tjänster ska tillsättas efter objektiva grunder utan hänsynstagande till ovidkommande omständigheter. Med ”förtjänst” avses närmast den vana som har förvärvats genom föregående tjänstgöring. Med ”skicklighet” brukar man avse lämpligheten för befattningen, som framgår av teoretisk och praktisk utbildning samt den dittillsvarande verksamhetens art. Bestämmelsen är utformad så att även andra sakliga grunder än förtjänst och skicklighet kan få vägas in i bedömningen, och i förarbetena nämndes i det sammanhanget arbetsmarknads- och lokaliseringspolitiska hänsyn. Vid riksdomstolens behandling förutsatte konstitutionsutskottet att dessa sistnämnda hänsyn kommer att utnyttjas på ett sådant sätt att det inte uppstår några faror för den enskildes rättssäkerhet (bet. KU 1973:26 s. 72).

Enligt 23 § myndighetsförordningen (2007:515) anställs en myndighetschef och en myndighets överdirektör av regeringen. Annan personal anställs av myndigheten. Enligt 4 § lagen (1976:600) om offentlig anställning ska vid anställning avseende fästas bara vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet. Skickligheten ska sättas främst, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Enligt 4 § anställningsförordningen (1994:373) ska myndigheten vid anställning utöver skickligheten och förtjänsten också beakta sådana sakliga grunder som stämmer överens med allmänna arbetsmarknads-, jämställdhets-, social- och sysselsättningspolitiska mål.

Konstitutionsutskottets granskning

Utskottet genomför en numera regelbundet återkommande granskning av regeringens utnämningssmakt. Senast skedde det hösten 2013 då konstitutionsutskottet framhöll sin tidigare uppfattning att den omständigheten att en person har en politisk bakgrund inte ska vara diskvalificerande vid tillsättningen så länge endast sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet tillämpas vid tillsättningen (bet. 2013/14:KU10 s. 134). Politisk erfarenhet kan enligt utskottet vara en saklig grund att fästa avseende vid, och den får då värderas tillsammans med andra erfarenheter. Vad som då är relevant är inte vilket politiskt parti den person som utnämns har bakgrund inom, utan det faktum att han eller hon har haft vissa uppgifter i en politisk och offentlig miljö och utfört dessa på ett sådant sätt att det är meriterande för den tjänst som ska tillsättas.

Tidigare behandling

Ett nästan identiskt delyrkande i samma motion som nu behandlas som dock gällde rekryteringar inom *kommunala* myndigheter behandlades under våren 2014 (bet. 2013/14:KU12). Utskottet avstyrkte yrkandet och hänvisade till

sina tidigare uttalanden om att kommunerna i princip allmänt borde följa erkända meritvärderingsprinciper såsom förtjänst och skicklighet vid tjänsteställsättningar.

Utskottets ställningstagande

Av regeringsformen följer att det vid beslut om statliga anställningar vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen ska fästas avseende endast vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet. Av lagen om offentlig anställning följer detsamma samt att skickligheten ska sättas främst, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Utskottet har tidigare uttalat att politisk erfarenhet kan vara en saklig grund att fästa avseende vid, och den får då värderas tillsammans med andra erfarenheter. Därmed avstyrks motionen.

Ökad användarvänlighet i offentlig verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om ökad användarvänlighet i offentlig verksamhet med hänvisning till pågående regeringsuppdrag.

Motionen

I motion 2013/14:K340 av Håkan Bergman och Louise Malmström (båda S) begärs att regeringen initierar ett utvecklingsprogram för applikationer, program och webblösningar som kan främja användarvänligheten för den som nyttjar välfärdstjänster som förskola, skola, vård och omsorg samt att stimulera till att den offentliga verksamhetens tjänster ligger i framkant digitalt.

Gällande ordning

Av 2 § förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte framgår att en myndighet i sin verksamhet ska främja utvecklingen av ett säkert och effektivt elektroniskt informationsutbyte inom den offentliga förvaltningen.

Delegationen för e-förvaltning

I mars 2009 inrättade regeringen en delegation för e-förvaltning (E-delegationen) för att stärka utvecklingen av e-förvaltningen och skapa goda möjligheter för myndighetsövergripande samordning. En av delegationens utgångspunkter (dir. 2009:19) är att den offentliga förvaltningens e-tjänster i så stor utsträckning som möjligt bör bygga på öppna standarder och använda sig av programvara som bygger på öppen källkod och lösningar som stegvis frigör förvaltningen från beroendet av enskilda plattformar och lösningar. Utifrån

bl.a. den ovannämnda utgångspunkten och de mål som lades fast i handlingsplanen för e-förvaltning ska delegationen inledningsvis lämna förslag till en strategi för myndigheternas arbete med e-förvaltning till regeringen. Strategin ska innehålla uppföljningsbara mål och delmål som ska uppnås på fem års sikt. I förslaget till en strategi ska delegationen ange de viktigaste utvecklingsprojekt i statsförvaltningen som behöver prioriteras. Strategin ska bl.a. innefatta hur fler e-tjänster för medborgare och företagare kan utvecklas, framför allt sådana tjänster som integrerar flera myndigheters processer i användarvänliga gränssnitt, och hur myndigheters servicenivå för e-tjänster bör regleras. Delegationen ska slutredovisa sitt arbete senast den 31 december 2014.

Förvaltningspolitiska propositionen m.m.

I den förvaltningspolitiska propositionen (prop. 2009/10:175) bedömde regeringen att e-förvaltningsarbetet borde syfta till att åstadkomma lägre kostnader och största möjliga nytta för företag, medborgare, förvaltningen och samhället som helhet (s. 66 f.). Öppenheten i offentliga beslutsprocesser och tillgängligheten till offentlig information borde öka, och arbete med e-förvaltning borde på ett tydligare sätt styras och samordnas. I propositionen (s. 53) bedömde regeringen även att varje myndighet har ett ansvar för utvecklingen av sin egen service och att utgångspunkten borde vara en så långt möjligt likvärdig tillgång till service för alla, vilket kunde uppnås bl.a. genom en ökad användning av ny teknik. Vad gäller utvecklingen av e-tjänster i samverkan angav regeringen (s. 69) att samordningen av myndigheternas utvecklingsarbete behövde stärkas ytterligare och att planeringen av centrala utvecklingsprojekt borde samordnas på sektorsnivå av särskilt utpekade myndigheter.

Regeringen har gett Verket för innovationssystem (Vinnova) i uppdrag att utveckla innovationsportalen opnadata.se (dnr N2012/3599/ITP). Innovationsportalen ska underlätta för dem som vill bygga produkter och tjänster, t.ex. i form av digitala mobila tjänster, baserat på data från statliga myndigheter och andra offentliga myndigheter och från de privata aktörer som vill. Plattformen ska lämnas till Regeringskansliet senaste den 1 juli 2015.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har gett Vinnova i uppdrag att utveckla en innovationsportal. Portalen ska underlätta för dem som vill bygga produkter och tjänster, t.ex. i form av digitala mobila tjänster, och ska vara klar senast den 1 juli 2015. En av utgångspunkterna för regeringens E-delegation är att den offentliga förvaltningens e-tjänster i så stor utsträckning som möjligt bör bygga på öppna standarder och använda sig av programvara som bygger på öppen källkod och lösningar som stegvis frigör förvaltningen från beroendet av enskilda plattformar och lösningar. Utskottet vill inte föregripa regeringens uppdrag och delegationens arbete och avstyrker därmed motionen.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om tidsbegränsade förordnanden för myndighetschefer, förbättrade telefonkösystem hos myndigheter, handläggningstiden hos myndigheter, länsstyrelsernas uppgifter, kunskap om företagande, samverkan mellan myndigheter, tillgänglighet till myndighetsinformation, antalet myndigheter, tolkning vid myndighetskontakter, barnperspektiv i kontakt med myndigheter, rätten att använda modersmål vid myndighetskontakter, hbt-kompetens hos offentligt anställda, statliga och kommunala servicekontor samt skydd för s.k. visselblåsare.

Jämför särskilda yttranden 1 (SD) och 2 (V).

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i betänkandena 2012/13:KU19 och 2010/11:KU23, och riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit motionsyrkandena. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför dessa motionsförslagen. Utskottet avstyrker således motionerna 2013/14:K212 (SD) yrkande 2, 2013/14:K214 (FP), 2013/14:K223 (M), 2013/14:K229 (M), 2013/14:K235 (S), 2013/14:K262 (M), 2013/14:K279 (C) i denna del, 2013/14:K289 (S), 2013/14:K292 (S), 2013/14:K295 (C), 2013/14:K298 (M), 2013/14:K316 (SD), 2013/14:K330 (SD), 2013/14:K351 (M), 2013/14:K392 (M), 2013/14:K394 (MP) yrkande 12, 2013/14:Ub368 (S) yrkande 2, 2013/14:N360 (V) yrkande 3, 2013/14:N426 (S) yrkande 2 och 2013/14:N441 (MP) yrkande 44.

Reservationen

Insynsråden vid enrådighetsmyndigheter, punkt 2 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:K203 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V).

Ställningstagande

De nästan obegränsade möjligheterna till godtycke vid insynsrådens eventuella inrättande och vid tillsättandet av rådens ledamöter är i min mening oacceptabla. Insynsråden har dessutom en viktig demokratisk funktion, och tillsättningen behöver vara reglerad så att det inte går att misstänka att enskilda ledamöter eller partier utestängs. Det är heller inte ovanligt att t.ex. nämnders sammansättningar regleras i lag. Även om jag principiellt delar utskottets mening att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer anser jag ändå att det är angeläget med en lagreglering av utnämningen av insynsråd vid enrådighetsmyndigheter. Regeringen bör således efter beredning återkomma med ett förslag till lagreglering av insynsråden. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (SD)

Jonas Åkerlund (SD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. När det gäller två av dessa förslag om tolkning vid myndighetskontakter hänvisar jag till mitt senaste ställningstagande i motsvarande frågor i betänkande 2012/13:KU19 (s. 59). Jag vidhåller dessa synpunkter men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (V)

Mia Sydow Mölleby (V) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. När det gäller två av dessa förslag statliga och kommunala servicekontor hänvisar jag till mitt senaste ställningstagande i motsvarande frågor i betänkande 2012/13:KU19 (s. 58). Jag vidhåller dessa synpunkter men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden 2012/13

2012/13:K362 av Björn von Sydow m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra en översyn i syfte att förtydliga lagstiftningen kring i vilken omfattning beredning av myndighetsutövning kan lämnas från myndigheter till privata utförare utan särskilt lagstöd.

Motioner från allmänna motionstiden 2013/14

2013/14:K203 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):

Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till riksdagen om lagreglering av insynsråd vid enrådsmyndigheter.

2013/14:K212 av Olle Larsson (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa tjänstemannaansvar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa tidsbegränsade förordnanden av chefsbefattningar på statlig och regional nivå.

2013/14:K213 av Eva Flyborg (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett system med straffavgifter för ovarsamma myndigheter bör införas.

2013/14:K214 av Eva Flyborg (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbättringar i telefonkösystemen hos statliga myndigheter.

2013/14:K223 av Christer Akej (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om generella tidsramar för myndighetsutövning.

2013/14:K229 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheter till mer företagandevänliga myndigheter.

2013/14:K235 av Billy Gustafsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om regeringens långa handläggningstider för överklaganden.

2013/14:K237 av Henrik von Sydow (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Statskontoret i uppdrag att utveckla nationella jämförelser i syfte att utveckla och förbättra resultaten i offentlig sektor.

2013/14:K246 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga om svenska myndigheters tillämpning av olika EU-bestämmelser bör genomlysas.

2013/14:K252 av Johan Pehrson (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att göra en översyn av regelverket med utgångspunkten att stärka skyddet för den enskilde då denne utan egen förskyllan drabbas negativt vid myndighetsutövning.

2013/14:K262 av Christer Akej (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga att se över länsstyrelsens befogenheter.

2013/14:K264 av Olof Lavesson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en översyn av statliga myndigheters redovisning av kundnöjdhet.

2013/14:K277 av Stefan Svanström (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppdra åt alla offentliga myndigheter att publicera en integritetsdeklaration på offentligt tillhandahållna webbplatser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda en gemensam integritetspolicy för svenska

- myndigheter som tydligt begränsar möjligheterna att dela med sig av information från offentliga webbplatser till utomstående.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur fullständig anonymitet vid besök på offentliga myndigheters webbplatser kan garanteras.

2013/14:K279 av Anders Ahlgren och Anders Åkesson (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av regelverket för att ta bort eller förenkla de bestämmelser som i dag försvårar samverkan mellan statliga myndigheter; också samverkan mellan myndigheter och primär- och landstingskommuner bör ses över för att hitta nya effektiva transparenta samverkansformer mellan kommuner och (mellan) regioner, allt i syfte att finna effektiva organisatoriska alternativ till kommunsammanslagningar, alternativ som kan motverka centralisering och storskalighet.

2013/14:K285 av Håkan Juholt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att begreppet ”kund” inte kan vara applicerbart i skattefinansierad välfärdsverksamhet.

2013/14:K289 av Sven-Erik Bucht (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förkorta tillståndsprövningarna.

2013/14:K292 av Hannah Bergstedt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lättläst information är en viktig förutsättning för alla människors möjlighet till demokrati och inflytande.

2013/14:K295 av Per-Ingvar Johnsson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av snabbare hantering hos myndigheter och domstolar i tillståndsärenden.

2013/14:K298 av Jenny Petersson och Michael Svensson (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vid lämplig tidpunkt och i lämplig form överväga möjligheten att minska antalet myndigheter i Sverige.

2013/14:K312 av Emma Carlsson Löfdahl (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning av administrativt stöd.

2013/14:K316 av Kent Ekeröth (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta fram ny lagstiftning där rätt till språktolk eller översättning bör upphävas vid viss vardaglig kontakt med myndigheter.

2013/14:K327 av Johan Pehrson (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det är angeläget att offentliga bidrag till ideella organisationer förutsätter offentlig redovisning av myndighetens uppföljning och utvärdering av verksamheten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ideella organisationer som inte uppfyller de krav myndigheten ställer för att kunna ansöka om offentliga medel inte heller kan beviljas några sådana.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen sin mening vad som anförs i motionen om att Statskontoret eller annan myndighet bör uppmärksammas på behovet av en översyn av kvaliteten på myndigheternas handläggning av utbetalning av offentliga medel till ideella organisationer samt utvärdera effektiviteten i användandet av dessa offentliga medel.

2013/14:K330 av Carina Herrstedt (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stimulera landsting, regioner och kommuner att använda välfärdsteknologi som videotolkning.

2013/14:K340 av Håkan Bergman och Louise Malmström (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att initiera ett utvecklingsprogram för applikationer, program och webblösningar som kan främja användarvänligheten för den som nyttjar välfärdstjänster som förskola, skola, vård och omsorg samt att stimulera till att den offentliga verksamhetens tjänster ligger i framkant digitalt.

2013/14:K351 av Edward Riedl (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de statliga myndigheternas behov av ökade kunskaper kring barnperspektivet i sin myndighetsutövning.

2013/14:K369 av Per-Ingvar Johnsson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över om det vore möjligt att se över reglerna för överklagande av vissa typer av förvaltningsbeslut, såsom vid skydds jakt, då behovet av skyndsamhet i verkställigheten är uppenbart.

2013/14:K392 av Pia Hallström (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om information från myndigheter på lättläst svenska i hela landet.

2013/14:K393 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i större utsträckning låta rekryteringen av toppositioner inom statliga myndigheter ske genom internrekrytering i stället för att de blir politiskt tillsatta.

2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvidga rätten för enskilda att använda modersmål vid myndighetskontakter.

2013/14:Ub368 av Eva-Lena Jansson och Matilda Ernkrans (båda S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anställda inom statliga myndigheter som har att hantera personärenden bör kunna få utbildning i hbt-frågor.

2013/14:N360 av Kent Persson m.fl. (V):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lokala servicekontor.

2013/14:N426 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statliga myndigheter ska ha som uppdrag att trygga tillgängligheten till grundläggande offentlig service i gles- och landsbygd via servicekontor.

2013/14:N441 av Maria Ferm m.fl. (MP):

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att medborgare ska ha möjlighet att kontakta myndigheter anonymt.

44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en lagstiftning som skyddar s.k. whistleblowers och som gäller över hela arbetsmarknaden.